

Új irányok és lehetőségek a hazai akáctermesztésben

Az akác szerepe és megítélése a múltban

Aki ma az akácról, annak további területnöveléséről beszél, az szembe találja magát a környezetvédők, „zöld” szervezetek elutasító magatartásával, ugyanúgy a hivatalos erdészeti állásponttal is.

Tekintsük át, hogyan gondolkodott a múltban az akácról az erdészeti politika.

Vadas Jenő – a neves selmeci professzor – 1911-ben megírta „Az akácfa monográfiája” c. könyvet. Ebben az akácot a „legmagyarabb” fának nevezi, mert tényészeti viszonyai hazánkban szinte optimálisak, egyben összeforrt a nép lelkével.

Az 1909. évi erdészeti Kormányjelentésben (I.) a kísérleti ügynél olvasható: „...folytatta az akác gazdasági szerepére vonatkozó kutatásokat... ..jelenleg már csak az akác kémiai tulajdonságaira illetve biofiziológiai területeire vonatkozó kutatások vannak hátra.” Látható tehát, hogy az erdőben aránytalanul gazdagabb akkori ország mekkora jelentőséget látott az akác fajokban.

A *Kaán Károly* részéről indított Alföldfásítási program a talajadottságoknak megfelelő keménylombos fajokokat helyezte előtérbe. Nagy szerepet kapott az akác az utak, birtokhatárok, major- és tanyafásításokban. Az ingyenes akáccsemetével főleg a paraszti gazdaságok éltek, ezzel biztosítva a tűzifa- és szerveszükségletüket.

Az 1930-as években az erdészeti irányítás az akácot lényegileg megtűrt fajának tekintette, mivel az üzemterv szerint kezelt erdőkben kevés jelentőséggel bírt.

Az 1950-60-as évek nagyütemű telepítései is főleg a fenyőt és a nyárféléket helyezték előtérbe. Az akác igazi térhódítása csak ezt követően – az ERTI, *dr. Keresztesi B.* – kutatásaival vette kezdetét. Ezek a kutatások, felismerve az akác termesztésének kiváló hazai adottságait és agrárpolitikai összefüggéseit, nemzetközi mércével mérve is korszakalkotónak minősíthetők. A kutatás anyagi

forrásaihoz sajátos módon a hazai méhészek is hozzájárultak.

Az akácállományok és a gazdálkodás jellemzői

Az ÁESZ adatai szerint (2003.01.01.) 406,6 ezer ha az akácerdő, az összes erdőterület 22,3%-a. Ezzel a fajok tekintetében már az első helyen áll. Az élőfa-készlet tekintetében azonban a részesedés szerényebb, mindössze 12,2%. Ez összefügg a sarj eredetű állományok magas – 64% – arányával, a gyenge termőhelyi adottságokkal és a nem állami erdőkben folytatott korábbi gazdálkodási hibákkal (legeltetés, rendszertelen szálalások, tüzesetek stb.).

Ami az akácerdők tulajdonviszonyait illeti, azok döntően – 65,6% – magántulajdonba kerültek. Minden bizonnyal összefügg ez a 300 ezer ha nem rendezett gazdálkodású erdőterülettel. Ha itt értékes véghasználati állományok állnának, érthetően lenne bejegyzett gazdálkodó.

Az OESZ adattára a fatermési osztályok megoszlásáról az alábbiakat közli:

Jó (I.-II.)	3,4%
Közepes (III.-IV.)	43,0%
Gyenge (V.-VI.)	53,6%
	100,0%

Az adatok szerint az akácosok több mint fele gyenge termőhelyen áll, illetve korábbi gazdálkodási hibáktól terhelte.

Az erdőtelepítések 30-35%-át folyamatosan az akác képezi, ami döntően magántulajdonú. Az erdőfelújításokban az akác aránya 37%, ami közel fele-fele arányban oszlik meg az állami és a magántulajdonú erdőkben.

Az akáckitermelés az utóbbi években folyamatosan 1,4 millió brm³, az összes kitermelés 20-21%-a. Az üzemterv szerinti kihasználás az állami erdőkben meglehetősen magas, 76-82%, míg a magántulajdonú erdőkben stagnálóan alacsony, 56%. Ez összefüggésben van a magántulajdonú erdők – már említett – alacsonyabb értékű állományaival.

Az akác kitermelések során a tűzifa aránya meghaladja a 60%-ot, a fűrészipari rönk mindössze 10-12%. A maradék egyéb ipari fa, főleg oszlop és tám-félék. Korábban a fagyártmány-üzemekben jelentős szerepet kapott az ún. feldolgozási fa, ahol bányászati választékok és a szőlőkaró mellett fokozatosan megjelent a parkettfríz, donga és bútorléc.

Az 1960-as évek közepétől sikeres kezdeményezések folytak az akácfelhasználás ki szélesítésére a Faipari Kutató Intézet, a Típustervező Intézet és a Felső-Tiszaí Erdőgazdaság közös munkájával (födém- és tartószerkezetek, szerszámkamra, istállók, tárolók, néhány sikeres belsőépítészeti megoldás is van példa). Ezeket az Országos Tervhivatalban *dr. Madas András* az erdőgazdálkodás vertikális integrációja szellemében támogatta. A bátor kezdeményezések azonban fokozatosan el sorvadtak, elsősorban a minőségi rönk hiánya és az adott idők beruházási, érdekeltviszonyai miatt.

A kísérleti állomány 5 éves képe

Az akáctermesztés bővülő lehetőségei és fejlesztési irányai

A rendszerváltozás és az EU-csatlakozás a hazai agrár- és erdészeti politikát merőben új feladatok elé állította, illetve új lehetőségek nyíltak az ország számára. Az agrártermelés szigorúan kvótákhoz kötött (gabona-, fehérje-, olajos- és rostonövények), tej, marhahús, juh stb. Ezen termékek előállításához szükséges ún. referencia-terület azonban messze alatta marad a jelenleg művelt szántóknak. Így hazánkban is módosulnia kell az agrárstruktúrának, illetve alternatív hasznosítási módokra van szükség. Ezt a problémát a korábban belépő országok (Spanyolország, Portugália, Anglia, Írország) az erdőterület jelentős növelésével – együtt közel 2,5 millió ha – vezették le. Döntően fenyő és a mediterrán országokban eukalyptus-telepítéseket végeztek EU-s forrásokból. Ezt követően rövid időn belül lehetőség nyílt korszerű fafeldolgozó kapacitások létesítésére, ami további munkahelyeket teremtett, javította a belső faellátást és exportbővüléssel is járt. A művelésiág-váltással növekedett az egységnyi terület árukibocsátása, ami kedvezően befolyásolta a termelékenységét és a GDP-t.

Ha a hazai agrárvezetés felismeri egy ilyen extenzív földhasználatban rejlő lehetőségeket – az erdőtelepítések EU támogatása 80%-os, amihez egyéb támogatások is járnak – úgy a gyorsan növekvő fajokkal több százezer hektár új telepítés vehetné kezdetét. Természetesen a földhasznosítás iránya lehet egyéb is, mint az ökológiai vagy a biotermelés, energianövények, gyepezítés stb.

A szerző felhívásával a nyárfatermesztés terén szerzett hazai és külföldi tapasztalatait, kísérletet kezdett az akácnak egy intenzív, ültetvényszerű termesztés vizsgálatára. Az akác választása azért látszott biztatónak, mert a művelésből kivonásra kerülő alacsony AK értékű homoki földek, valamint a dombvidéki adottságú barna erdőtalajú szántók nagyobb hányada alkalmas az akác termesztésére.

Egy ilyen formájú akáctermesztésre már akad hazai példa is. Ez az eljárás a gróf Forgách nyírségi uradalmában (Mándok, Tornyospálca) alakult ki az 1900-as évek kezdetén.

Lényegileg tág hálózatos telepítés, mezőgazdasági köztes műveléssel, véghasználat 20 éves korban, tuskózás, ezt követően 5 évig mezőgazdasági használat. Tehát váltógazdálkodásról van

Termőhely: gyengén humuszos homoktalaj. Humusztartalom: 0,43%

szó, amit abban az időben az Erdőtörvény engedélyezett. Dr. gróf Forgách B. (2.) erről részletes leírást közöl és 1939-ben az OEE debreceni közgyűlésén előadást is tartott. Egyidejűleg a telepítéseit is bemutatta, amelyek nagy feltűnést keltettek. Az akác váltóművelés ilyen formáját az Alföldön néhány nagybirtokon is alkalmazták.

Róth professzor Sopronban az erdőműveléstan oktatása során ezt az eljárást ismertette és könyvében (3.) ezzel részletesen is foglalkozik.

A homoktalaj adottságait és az akácnevelés igényeit figyelembe vevő eljárás részleteivel érdemes közelebbről is megismerkedni. A futóhomokon álló 2-3 AK értékű gyenge birkalegelőket a telepítés előtt istállótárgyával vagy csilagfürt-zöldtrágyázással feljavították. A telepítést – Vadas ajánlása szerint – „öles” hálózatban, illetve 4,0x1,0,

később pedig háromszög-kötésű iker-sorban 4,0-4,0 m-es sortávolságban ásóval végezték (2500-2800 csemete/ha). A köztes művelésnél az 1-3 évben kapás-növényeket (tök, tengeri, burgonya) vetettek és azt háromszor kapálták. Egyidejűleg a fák tövét is kapálták, a törzseket pedig utasítás szerint nyesték. Első év végén a fákat „ostornyélre” nyesték fel. Ősszel a földet felszántották. A kapásnövényekhez esetenként fészektárgyázást is alkalmaztak. A negyedik évben rozstot vetettek, azt júniusban learatták és a tarlót lebuktatták. Az állományban később különböző perjefélékből jó minőségű gyepek alakultak ki, amit kaszáltak, az idősebb állományokban esetenként legeltettek is.

Állománynevelés: tisztítás, a növekedés szerint 2-3 évente, optimális záródás 0,7-0,8 alatt.

Véghasználat: 20 éves korban: tuskózás, 5 évig mezőgazdasági művelés.

A vállalkozók a részes művelés során a termés 2/3-át kapták, a véghasználat után pedig annak felét. A szántást és a fogatos munkákat az uradalom végezte.

Az eredményről ezt közli „...a telepítő biztos már 15 év múlva visszakapja a befektetett tőkájának és munkájának, de az időközben elmaradt mezőgazdasági hasznának is többszörös értékét.” Egyidejűleg az akácerdő annyira megjavítja még a legsoványabb homoktalajt is, hogy az 6-8 éven át szinte bácskai terméseket ad. A kitermelési adatokból 14-16 m³/ha átlagnövedék számítható, ami döntően tűzifát és kevés szerfát szolgáltatott. Megállapítja, hogy az Alföld homokján ez az akácerdő-váltógazdaság jelenti nemcsak a legnagyobb gazdasági jövedelmezőséget, de egyúttal a homokvidéken elérhető legmagasabb földkultúrát is.

A nyesések időbeni elvégzése meghatározó a faanyag későbbi értékét illetően

Az eljárásnak a leírtak szerinti alkalmazására napjainkban azonban már nem kerülhet sor, részben az 1945 után bekövetkezett társadalmi változások miatt, részben az 1935. IV. Erdőtörvény eltörölte a váltógazdaság ilyen formáját.

A kísérleti terület és az állománynevelés ismertetése

A kísérlet helye: Mikebuda 40/B Duna-Tisza-közi homokhát, 3,7 ha, 5 éves saját tulajdonú akáctelepítés.

A terület korábban a Ceglédi Állami Gazdaság kezelésében mezőgazdasági művelés alatt állt (szőlő, kalászos gabona), földminőség 6,5 AK/ha.

Telepítés 1992-ben, egyéves pusztavacsi csemetével, gépi ültetéssel, 2,5x0,8 hálózatlan.

Még ebben az évben a telepítést kárpótlásra jelölték ki, így további ápolásokat (egyszálazás, talajápolás) nem kapott.

Termőhelyi adottságok.

Gyengén humuszos (0,43%) homok talaj, többletvízhatástól független, közepmély termőréteg. A 2001-ben készült talajvizsgálat (Kiskunsági Erdészeti és Faipari Rt.) a fontosabb makroelemeket az alábbiak szerint értékelte.

Nitrogén igen szegény
Foszfor jó közepes
Kálium közepes.

Javasolt célállomány: erdeifenyő, akác (gyenge).

Az állománynevelési eljárásnál szükséges meghatározni a kívánt faválasztékokat, azok méreti és minőségi paramétereit. Ezek piaci ára, többletbevétele áll szemben az intenzív termesztés ráfordításaival. Esetünkben termelési cél a méretes és minőségi hengeres fa, gyakorlatilag a bútoreléc célra alkalmas rönkanyag. A termelési cél természetesen lehet egyéb méretű faanyag is, mint a faapríték vagy más méretű termékek. Az energiaerdő témái itt nem kerülnek ismertetésre.

A modern faipar technológiai folyamatai (műszáritás, táblásítás, tömbösítés, termikus nemesítés) alkalmazhatók a jó minőségű akác-fűrészárúnál is. Tehát mind az épületasztalos-, mind a bútoripar területén. Ehhez viszont minőségi rönk szükséges (szabályos és koncentrikus évgyűrűk, göcsmentes, szabályos rostszerkezet stb.). Ilyen minőségű faanyag azonban csak tág térállásban és gondos nyesésekkel kezelt állományokból nyerhető. Az viszont természetes, hogy itt az alacsonyabb méretű faanyag minősége és értéke is maga-

sabb, ugyanígy innen lényegesen magasabb rönkhányad nyerhető.

A tisztításoknál itt messzemenően érvényesült az akác fényigénye illetve a 0,7-0,8 alatti záródás folyamatos biztosítása. Az első tisztítás után a traktorral végzett talajápolás, a szűk és szabálytalan sorokban érzékeny törzs-sérüléseket okozott. Ezért a következő évben minden harmadik sor kivágásra került. Egyidejűleg ez tette lehetővé a rendszeres gépi talajápolásokat – évente kétszer –, továbbá az anyagmozgatás és a tápanyagpótlás lehetőségét. A visszamaradó tuskókat a sarjak lefojtása céljából Roundup-pal kezeltük.

A tisztítások ütemét és a visszamaradó törzsszám alakulását az alábbi tábla ismerteti.

Kor /év	Törzs/ha
5	5000 (eredeti állapot)
6	3000 főállomány
7	2000
8	2000
9	2000
10	1400
11	1400
12	900
13	900

Nyesések

Az első tisztítás során kivágásra kerültek az egyszálazás elmaradása miatt kifejlődött erős tősarjak, továbbá az oldalágak 1,5 m magasságig. Ezek helyenként elérték az 5-6 cm vastagságot is, így a levágás után maradandó fahibák (kéregbenövés, gombásodás) keletkeztek. A továbbiakban még egy alkalommal került sor nyesésre, teleszkópos nyéllal 3,5-4 m magasságig.

Tápanyagpótlás.

Az ültetvényyszerű állománynevelésnél nem kerülhető meg a tápanyagpótlás kérdése. A gyorsan növő fafajoknál a kezdeti erős fejlődés 10-12 év után lelassul. Célszerű ezért az ültetvény-

erdőkben 10 éves kor után 3-5 évente valamilyen tápanyagpótlást végezni.

Mivel igen alacsony termőképességű talajról van szó, a kezdetben alkalmazott vegyes műtrágyázás (gyümölcsösöknél szokásos mértékű hatóanyagokkal) kimutatható többlet növedéket nem hozott, esetenként még vissza is vetette a fejlődést. Felhasználva a homoktalajok művelésénél alkalmazott ismereteket (4.), szerves trágyázásra került sor. 2001-ben és 2002-ben 22 t/ha kiszórása történt, amit a K+F pályázat is segített. A szerves trágyázás hatása az eddigi mérések szerint a magassági növekedésben nem jelentős, az átmérő esetében az első évben – 5 mm többlet – jelentkezett. Ennek megbízható értékeléséhez azonban hosszabb időszak és több klimatikus tényező ismerete szükséges. A szerves trágyázás érzékelhetően javította a talaj vízgazdálkodását, nedvesség-megtartást, továbbá a talaj biológiai életét.

A tápanyagpótlásnál természetesen olcsóbb megoldások is lehetségesek. A vágástéri hulladék, kéreg, szőlők, gyümölcsösök, sövények nyesedéke, kertészeti hulladékok, esetleg a szennyiszap komposztálásával hasonló eredmény várható. Természetesen ehhez eszköz és technológia szükséges. A magánerdőgazdálkodás és a vállalkozások fejlődésével ezek a külföldi példák várhatóan hazánkban is elterjednek. Az ilyen ökoeljárások bevezetéséhez egyébként számos pályázati lehetőség is van.

Fatermési eredmények.

A növedék mérésére fokozatosan bővülő kísérleti parcellák szolgálnak. Egy parcella területe 200-300 m², törzsek száma parcellánként 15-25 db.

Az átlagfajméretek, törzsszám, körlep és a folyónövedék évenkénti alakulását az alábbi táblázat tünteti fel.

Mindenekelőtt feltűnő a magassági növekedés, ami 9 éves korig 0,9-1,3 m, ezt követően 0,5 m vagy ennél is ki-

FATERMÉSI MUTATÓK MIKEBUDA 40B								
Kor év	Parc. száma	Vizsg törzs db	Átlag h m	Faméret d cm	N/ha db	G m ²	Folyó növedék m ³ /ha	Főállomány
7	4	100	9,6	10	1020	8,2	16,5	
8	6	142	11,8	11,3	1030	9,9	21,7	
9	9	201	12,5	12,2	1060	12,1	17	
10	4	80	13,3	13	1000	13	19,5	
	6*	119	13,5	13,5	900	12,6	21,3	
11	8*	150	14,3	14,6	880	14,8	23,4	
12	9	164	14,5	15,4	860	15,8	23,9	

* Szerves trágyázás 22 t/ha

sebb. Az átmérő-növekedés 0,8-1,3 cm között változott, függően a csapadéktól, záródástól és az állományban végzett tisztítási munkáktól.

A kísérleti adatok meglepőek lehetnek, ha azt valamelyik akác fatermési tábla mutatóival (főállomány) vetjük össze. Erre a célra alkalmasak:

Dr. Rédei K. Mag és sarj eredetű akácok I. FTO

Dr. Sopp I. Mag eredetű akácállományok II. FTO

Ültetvényyszerű állománynevelés (kísérlet).

A prognózis során egy vagy két alkalommal további szerves trágyázás előírnyozva.

Az ültetvényyszerű állomány valójában egy IV. FTO termőhelyen áll, ahol 12 éves korban az átlag-faméret (*Sopp*) $h = 11$ m, $d = 10,3$ cm messze alatta marad, a törzszám viszont több mint kétszerese az ültetvénynek. A többlet-növedéket az agrotechnikai eljárások idézték elő, mint a talajszellőztetés, részleges gyommentes állapot, tápanyagpótlás. Viszont nem elhanyagolható szempont, hogy a mezőgazdasági művelés során a talajban tápanyagok akkumulálódnak. Ezt az erdészek figyelmen kívül hagyják, holott évről évre egyre jobb minőségű földek kerülnek telepítésre. Ez a megállapítás már régóta indokolja a Babos-Járó-féle termőhelyi táblázatok felülvizsgálatát. Az adatokból lemérhető, hogy az intenzív termesztési eljárások bevezetése mekkora tartalékokat szabadíthat fel a fanyersanyag-termelésben.

Kitekintés, javaslatok.

A bemutatott kísérlet szerény kezdeményezés egy alternatív földhasználati forma, az un. szántóföldi fatermesztés (5.) bemutatására. Ez az eljárás a földet ter-

Tápanyagpótlás szerves trágyával

mészeti erőforrásnak tekinti és az agro-ökológiai potenciál kihasználásával gazdasági célokat szolgáló (árutermelő) telepítésekben gondolkodik.

Tekintsük át mi indokolja és mi hátráltatja egy ültetvényerdő-program megvalósítását.

Az akáctermesztés hazai kedvező ökológiai adottságairól már történt említés. Hazánk klímája és talajaink termékenysége a keménylombos fafajok termesztésére a nemzetközi átlagnál nagyobb fatermés elérését teszi lehetővé.

A termelés-technológia terén elsősorban a nemesítés (genetikai alapok) felhasználása előre nem látott eredményeket hozhat. A mezőgazdasági hozamok növelésében ennek a hatását 60%-ra becsülték. A hazai akác nemesítés már hosszú múlttal és kiemelkedő eredményekkel rendelkezik. Az ERTI, majd a Felső-Tiszaí EFAG munkája eredményeként számos új fajta került elismerésre. Ezek azonban a köztermesztésben még alig vannak jelen. Szerepet játszik ebben az elmúlt évtizedekben kialakult akác ellenesség és közömbösség. Ez az ellentmondás azért is sajnálatos, mivel Magyarországot a világ számos országában az akác termesztés zászlós hajójának tekintik.

Egy megjegyzés kívánczik az új faj-

ták minősítésével, utódvizsgálataival kapcsolatban. A szakirodalom szerint a kísérleti parcellákat szűk hálózatban telepítik és nevelik. Az ERTI fajta-kísérleteiben I. termőhelyi osztályú talajon, 15 éves korban 1500-2000 db tőszám található. ($d = 12$ cm). Milyen lehetne itt a fejlődés, ha egy tágabb hálózatban növekednének a törzsek. (6.)

Az akác termékek piaci lehetőségei

Az akác iránt egyre fokozódó kereslet jelentkezik. Mértékadó faexportőrök szerint kevés az akác és alig van jó minőségű akácfaanyag. A kereslet a hengeres és fűrészelt karó- és oszlopfélén kívül már az értékes szelvényárura, palástmárt és különböző megmunkálású félkész-termékekre is kiterjed. A termikus nemesítés (nyomás alatti gőzölés) lehetővé teszi az épületasztalos és bútortipari különböző színárnyalatokban való felhasználását. A nyers bútortéc ilyen kezelése után Olaszországból és Szlovéniából mint konyha- és szobabútor kerül vissza a hazai kereskedelembe. A jó minőségű faanyag iránti keresletre utal a közel 2 ezer hektár nemesnyár-telepítés, amit olasz érdekeltséggel létesítettek bérelt szántókon, továbbá holland faipari cégek akác telepítési lehetőségei iránti érdeklődése. További keresletnövekedés várható a keménylombos faanyagok piacán, a trópusi faimport csökkenése és a certifikációs rendszerek fokozódó érvényre jutása során. Az ültetvényyszerű termesztés bevezetése előnyökkel jár majd a fafeldolgozó üzemek számára is. A klónozott szaporítóanyag és az egységes állománynevelési eljárások mintegy standard rönkmínőséget biztosítanak, lehetővé téve egy automatizált feldolgozást is.

Az akácfaapríték-termeléssel széles körű lehetőség nyílna a hőenergia és a villanyáram előállítás terén, a megújítható energia felhasználásában. A külföldi CO₂-kvóta kivásárlások kedvező hatásai máris érzékelhetők az ágazatban. További lehetőség az akác cellulózipari felhasználása, ami a trópusi térségben már régóta működik.

A telepítések agrárpolitikai és nemzetgazdasági előnyei

Egy nagyütemű akác telepítési program elsősorban a racionális földhasználat terén hozhat átütő eredményeket. A

		Rédei I. FTO	Sopp II. FTO	Kísérlet
Kor	12 év			
	h m	16	15,8	14,5
	d cm	13	14,7	15,4
	N db/ha	900	1125	860
	G m ²	12	19,1	15,8
Kor	25 év			* prognózis
	h m	24	22	20
	d cm	25	25	29
	N db/ha	400	567	420
	G m ²	19,6	26,2	26,4

mezőgazdaság hozamai az 1970-80-as évek szintjén is – néhány növény kivételével – elmaradtak az EU-s átlagoktól. Ezt számos szakértői vélemény nem az alkalmazott fajtákkal vagy a termelés technológiai hiányosságaival, sokkal inkább az ún. határtermőhelyek tarthatatlanul magas árnyával magyarázta. A bekövetkezett versenyhelyzetben az agrártermelés csak a jó és a legjobb földek művelésére fog a jövőben szorítkozni. A kieső területeken végzett akáctelepítések éves növedéke – mezőgazda szemlélettel befejezetlen termelésnek tekinthető –, annak realizálása a véghasználat során jelentkezik. A különböző feldolgozott és megmunkált fatermékek a világpiacra mint versenyképes árú jelennek meg, tisztas hasznot nyújtva a termelőnek.

Az MTA Közgazdaság-tudományi Intézete részletes vizsgálatokat végzett az EU-ba irányuló termékek komparatív előnyeit illetően.(7.) Meglepő módon a fa- és fatermék a 26 cikk között a negyedik helyen szerepel, kedvező input és output mutatókkal. A fatermékek exportja (bútoripar nélkül) közel 500 M USD (FAGOSZ), ami az élelmiszer-export 12-15%-át teszi ki. Céltudatos fejlesztésekkel ez növelhető, így mint komplementer termék távlatilag pótolhatja az egyre zsugorodó élelmiszerexportot. Az ültetvény-erdő-program a külkereskedelmi mérlegre is kedvező hatású lesz.

Egy átgondolt telepítési program kedvezőtlen érinti a vidéki foglalkoztatás helyzetét. Az ültetvényerdők intenzív kultúrának tekintendők, ahol folyamatosan magas az élőmunka-igény. Itt a fiatal és az idős korúak, az alulképzett munkaerő is foglalkoztatható. A telepítési lehetőségek éppen azokban a régiókban vannak, ahol a munkanélküliség országosan is a legmagasabb.

Vannak azonban egy ilyen programnak ellenzői is. Az agrárszakemberek többsége az erdőgazdálkodást különösebb haszon nélküli tevékenységnek tekinti, ahol meghatározóak a környezetvédők szempontjai. Hosszú évtizedeken át érvényesült a „föld védelme”, illetve a szántók csökkentésének a tilalma. Részben ilyen megfontolások, de ösztönös idegenkedés is megnyilvánul a földek átengedésével szemben. Egy korábbi szakértői tanulmány (9.) a kieső szántókat döntően gyepek művelési

Ültetvényyszerűen kezelt 12 éves akácok

ágha kívánja áthelyezni. Legnagyobb ellenzői azonban az ilyen telepítéseknek az ún. „zöld” szervezetek, akik az őshonos fajok, biodiverzitás hiánya stb. indokok alapján emelnek gátat a gyorsan növekvő fajok telepítése ellen.

Ezen a téren még számos kérdés tisztázatlan a természeti erőforrásaink hasznosítási szerkezete, illetve átalakítása, azoknak az ökológiai, ökonómiai és társadalmi összefüggéseire vonatkozóan (8.). A vidékfejlesztés cél-, eszköz- és intézményi rendszereit illetően tárgyilagos elemzések, számítások, a lehetséges következmények bemutatása szükséges. A szerkezeti átalakítás ökonómiai kérdéseit illetően interdiszciplináris kutatások végzése szükséges.

Azonos minőségű talajokon a mezőgazdasági és fatermesztéssel történő hasznosítás esetén a fennálló hozam (növedék), ráfordítás, jövedelem, eszközhatékonyság, tőkemegtérülés, likviditás stb. részletes elemzése az EU-s és a nemzeti agrártámogatások figyelembe vételével. Ez az agrár- és az erdészeti műhelyek közös feladatát képezi.

Az is kétségtelen, hogy az ültetvény-erdők elfogadása változtatást igényel az Erdőtörvényben, a finanszírozásban, a telepítések műszaki-technológiai előírásaiban, végül a bürokrácia és az ellenőrzés EU harmonizációs gyakorlatában.

A „Pro silva” mozgalom hosszú évek óta sikeresen működik és elfogadott a hazai erdőgazdálkodásban. Kevesen ismerik azonban fel, hogy éppen ennek hatására az egész világon rohamosan növekszik az agro-erdőgazdálkodás, a faültetvények szerepe. Napjainkban a világ hengeresfa felhasználásának 35%-át az összes erdőterület mindössze 5%-át kitevő ültetvény-erdők biztosítják (10.). Nem elmentés tehát a gyorsan növekvő fajok telepítése a környezetvédelem érdekeivel. Ezek a telepítések részt vesznek a CO₂ le-

kötésben, a levegő-, víz tisztaságának megőrzésében, az üvegházhatás csökkentésében, ugyanakkor a mezőgazdaság szerkezet-átalakítása során fontos gazdasági szerepet játszanak.

Abstract

In Hungary black locust (*Robinia pseudoacacia* L.) is the most wide-spread tree species. It covers the 22 percent of the whole forest land area. The climatic of the country is al-

most optimal for its character.

The demand for black locust is booming on the world market: support system of vineyards and fruit farms, shelters from avalanche, coastal defence, equipment of social welfare, etc. Merchantable grade lumber worked by the processes of modern wood product industry (drying, semi-manufacturing, improvement by steaming) is suitable for carpenters and furniture factories.

The study describes a plantation tending method on sandy soil and its technological elements: wide growing space, soil improvement, nutrients recycling into the soil, pruning.

A result of this, the growth per year is twice as much than with the traditional method. Its spreading offers benefits in agricultural policy and profits in economy.

IRODALOM

1. A leghosszabb fél évszázad. Tarsoly, Bp. 2004.
2. Forgách B.dr, gr.: Az akác tenyésztése a nyírségi futó homokon. Erdészeti Lapok 1939.10.
3. Róth Gy.: A magyar erdőművelés különleges feladatai. Mezőgazdasági Kiadó, Bp. 1953.
4. Westsik W.: Laza homok talajok okszerű művelése. Agrártudomány 4. kötet. 1952.
5. Izinger P. – Klenczner A. – Erdős L.: Javaslat a szántóföldi fatermesztés kialakítására. Állami Gazdaságok Egyesülete 1991. Kézirat.
6. Keresztési B.: Az akác termesztése és hasznosítása. Mezőgazda, Bp. 1987.
7. Fertő J.–J. Hubbard: Versenyképesség és komparatív előnyök a magyar mezőgazdaságban. Közgazdasági Szemle, 2001.1.
8. Udovecz G.: 50 éves az Agrárgazdasági Kutató Intézet. Magyar Mezőgazdaság, 2004. 42.
9. Az országos területrendezési terv agrár vonatkozásainak megalapozása. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Bp. 1998.
10. R. Schulzke–M. Liesbach: Die Holzzucht 2003.4. Hann.Münden

Fotó: Erdős L.